

■ CURTAS ISTORGIAS DAVART LA DEMOCRAZIA (5)

Co ch'in «na» è tuttina daventà in «gea»

DA CORINA CASANOVA,
CHANCELIERA FEDERALA

Suenter che las truppas franzosas s'èn retratgas la stad dal 1802 hai dà en Svizra ina revolta dal pievel, ina sort guerra civila, l'uschenumnà «Stecklikrieg» (pervi dals stechlis, ils pals duvrads sco armas). La regenza helvetica sut il mastral Johann Rudolf Dolder ha stuì capitular, la pussanza statale è puspè ida cumplainamain als chantuns. La lavur da Friedrich Schiller vi da ses «Wilhelm Tell» ha da far directamain cun questa revoluziun federalistica. Ils Franzos sut Napoleun Bonaparte èn dentant turnads pauc suenter e Napoleun ha dictà als Svizzers dal 1803 la Constituziun da mediaziun. La segunda occupaziun da la Svizra tras las truppas franzosas è stada in da divers motifs per ina nova guerra tranter la Gronda Britannia e la Frantscha.

Il fundament da la Svizra moderna è la Constituziun federala dal 1848. Tar la votaziun davart l'emprima versiun da questa lescha fundamentala hai dà – en congual cun la pratica dad oz – diversas particularitads. A Friburg per exempel n'ha betg decidì il pievel, mabain il cussegl grond davart l'acceptanza da la nova constituziun. A

Lucerna hai mo dà in gea perquai ch'ins ha quintà sco vuschs affirmativas er tut las vuschs da quels umens che n'han betg votà.

L'emprima votaziun dal pievel federala

La pratica tendenziosa da valitar las abstenziuns sco vuschs affirmativas aveva ina tscherta tradiziun. Quest tric politic ha numnadamain procurà gia dal temp da Napoleun Bonaparte ch'il resultat da l'emprima votaziun dal pievel naziunala è daventada in «gea» imposant – in scandal: Napoleun ha giavischà sco consul franzos al cumenzament da sia carriera sco imperatur da l'Europa ch'il pievel svizzer possia s'exprimer davart la segunda Constituziun helvetica. El ha ordinà ina votaziun che ha gi lieu dals 31 da matg als 3 da zercladur dal 1802.

Gia las premissas per in tal project n'eran betg idealas, perquai ch'i na deva nagin register electoral ed il secret da votaziun n'era medemamain betg garantì. Las autoritads helveticas che han organisà questa votaziun vulvan absolutamain ch'i dettia in «gea». Tar la votaziun hai dà diversas irregularitads. In exempel: En il district Interlaken dal chantun Oberland n'èn – tenor la decisiun da verificaziun uffiziala – vegnidas dadas giu insumma naginas vuschs! Dals totalmain 332 048 votants en tut il pajais han 92 423 sbittà il project e mo 72 453 l'han approvà. Las 167 172 vuschs dals burgais che n'han betg votà han ins dentant lura quintà sco vuschs affirmativas uschè che la constituziun è finalmain tuttina vegnida declarada sco acceptada.

En la pratica da las votaziuns federalas hai dà bleras midadas dapi il 1848, betg mo en la moda e maniera da quintar las vuschs, mabain er tar la definiziun da tgi che dastga insumma ir a votar ed eleger. Surtut las dunnas èn stadas ditg exclusas da la participaziun politica. Questa tematica vegn tractada en la proxima contribuziun. Autras istorgias e la pussaivladad da commentar ellas datti sin mes blog en l'internet sut www.bk.admin.ch/chanceliera.